

EN LEKFULL SKRÄCKSAGA OM SKOGEN, MÖRKRET OCH
RÄDSLAN INFÖR DET OKÄNDA

De som aldrig dör

 RIKSTEATERN
barn & unga

AV EIRIK FAUSKE
REGI NORA NILSSON

LÄRARHANDLEDNING

Om lärarhandledningen

Denna lärarhandledning från Riksteatern är ett stöd för dig som ska uppleva *De som aldrig dör* tillsammans med dina elever. Här får du förslag på hur du kan skapa bra förutsättningar för deras möte med föreställningen samt hur ni sedan kan fördjupa upplevelsen i klassrummet. Se innehållet i denna handledning som ett smörgåsbord där du väljer vad du anser är relevant för dig och dina elever.

Före turnéstart tar vi även fram ett extra förberedelsematerial riktat till dig med elever i behov av särskilt stöd. Där får du fördjupad information om förutsättningarna för mötet med föreställningen, både det praktiska runtomkring och själva innehållet, samt ett bildstöd. Både lärarhandledningen och det extra förberedelsematerialet hittar du på www.riksteatern.se/desomaldrigdor

Vänliga hälsningar

Riksteatern Barn & Unga

Om Riksteatern Barn & Unga

Riksteatern bjuder in barn och unga till världar som de både kan spegla sig i och inspireras av. Vi litar på den unga publiken och möter året runt barn och unga i hela Sverige på deras egna villkor med modig, samtida och angelägen scenkonst. Det har vi gjort ända sedan 1964 då Riksteatern blev den första svenska teaterinstitutionen med en verksamhet som helt riktade sig till barn och unga i skolan.

De som aldrig dör

Handlingen i korthet

Tre barn går längs med en smal stig i en skog vid en fjord. Är det en skolresa? Var är alla vuxna i så fall? Och var är resten av eleverna? Runt barnen hörs vingprassel, de ser fotspår från barnfötter på marken. Dimma driver in från fjorden. Medan de går dyker minnen upp. För tio år sedan försvann en grupp barn, precis här i skogen. Ju längre in i skogen de kommer, desto svårare blir det att skilja på verklighet och fantasi. Vilka var det egentligen som försvann? Och var det 10 eller 1 000 år sedan? Och hur ska de någonsin hitta rätt genom skogen?

Bra att veta

Rök, blinkande ljus och höga ljud förekommer.

Föreställningen är 50 minuter lång utan paus.

Detalj

Regissören har ordet

En existentiell rysare om rädsla

Att läsa Eirik Fauskes pjäs *De som aldrig dör* är lite som att kastas tillbaka till barndomens gränslösa lekuniversum där fantasin följer sin egen logik och där plötsliga infall och bråddjupa känslor avlöser varandra. För mig är detta en pjäs om rädslor och om rätten att få vara rädd. Om fantasins kraft att bearbeta, förvandla och leva ut till och med de värsta mardrömmarna.

Vi lever i en samtid där våra barn exponeras för den stora världen i en allt tidigare ålder. De växer upp i en tid som andas undergång, där klimatkrisen ständigt är närvarande både i skolan och hemma. Bilder av krig och terror finns överallt i flödet.

Etnologen Helena Hörnfeldt forskar kring barns rädslor historiskt och idag. Hon beskriver hur barns rädslor är specifika utifrån sin samtid. Och hon ser hur rädslorna har förändrats. Från mer konkreta saker till mer abstrakta, eller om man vill från saker man kan akta sig för till saker man inte kan fly ifrån. Rädsla är en naturlig känsla men idag tycks den farligare än någonsin.

I vår föreställning vandrar barnen längs en stig i ett universum de försöker begripa. Sagoskogen har klassiska ingredienser som mons-

ter, grottor och konstiga ljud men där finns också en grupp av människor som vandrar bort från något eller till något. Det finns gevär och gamlingar som hatar barn. Men framförallt finns det en massa rädda vuxna som saknar svar och ord för att förklara allt det farliga.

Som vuxen och förälder till två barn så vet jag hur svårt det är att möta mina egna barn i deras tankar och funderingar kring allt som är farligt. Ofta på kvällarna kommer de där frågorna om döden, monster, farliga djur, om att tappa bort sig, om krig, om taskiga kompisar, om äckliga maskar, om blod och om undergång. Farliga djur kan man skydda sig ifrån och sår kan man plåstra om, men hur ska man svara på frågor om allt det där som man själv inte ens förstår?

För världen är otäck och komplex och den enda trösten kanske är att vi delar känslan av rädsla. Att vi inte är ensamma med den. Vår föreställning är späckad med "rädslor" och jumpscare och såklart en massa massa humor. För skratta behöver man speciellt när man är rädd. Min förhoppning är att vår publik för en stund får släppa loss och skrik-skratta åt monstren tillsammans. Och dela sina rädslor för en stund.

Nora Nilsson, regissör

Så här förbereder du dig och eleverna inför föreställningen

Den viktigaste uppgiften du som lärare har inför föreställningen är att skapa trygghet och nyfikenhet. Ge därför inga uppgifter i förväg utan fokusera på att informera om vad det är för slags föreställning och de praktiska förutsättningarna, som var ni ska vara och hur lång föreställningen är. Bra delar ur handledningen att gå igenom tillsammans som förberedelse är "Om föreställningen" och "Ordlistan".

Om eleverna är ovana vid scenkonst kan det också vara bra att prata om vad det innebär att gå på en föreställning och hur det exempelvis skiljer sig från att se på film. Vad har eleverna för förförståelse och förväntningar? Fundera också över hur dina förväntningar ser ut och vad du behöver ha koll på?

Se information om extra förberedelsematerial för elever med särskilda behov på sid 2.

Under föreställningen

Se till att vara på plats i god tid vid föreställningslokalen så att alla elever hinner landa i rummet och gå på toa före föreställningen. Det är mycket lättare för den som inte har stress i kroppen att vara närvarande i rummet och ta till sig föreställningen.

Det bästa du kan göra för dina elever är att vara en förebild genom att engagera dig i föreställningen tillsammans med dem. Låt eleverna uppleva scenkonsten utifrån sina perspektiv och förutsättningar. Barn har en förmåga att ge sig hän i scenkonstupplevelser som de flesta vuxna har vant sig av vid. Den hängivenheten kan ta sig olika uttryck. En del sitter tysta men andra reagerar med både kropp och röst på det som händer på scen. Skådespelarna och teamet från oss delar ditt ansvar för publiken och har tränat på hur de ska möta

elevernas energi. Skulle det uppstå en situation som gör att du som lärare behöver stötta upp, försök om möjligt göra det på ett sätt som inte stör den övriga publiken. Att sitta tillsammans med eleverna i stället för en bit bakom eller vid sidan av är också ett effektivt sätt att skapa lugn i en orolig elevgrupp. Vi vill att alla, både elever och lärare, sitter kvar under hela föreställningen så långt det är möjligt. Skulle någon verkligen behöva lämna rummet finns vår personal till hands, men vi rekommenderar också att en lärare följer med ut då vi inte kan ansvara för elever som lämnar lokalen.

Om du är osäker på vad som kan förväntas av dig som lärare kan du alltid fråga produktionens turnéledare på plats före föreställningen.

Vill du fördjupa dig mer kan du gå in på riksteatern.se/foreochefter

Efter föreställningen

Var generös med tiden efter föreställningen. Låt upplevelsen sjunka in utan stress. Några kommer vilja berätta direkt vad de tänkte och tyckte medan andra vill fundera för sig själva. Använd stunden efter föreställningen till att lyssna in de spontana reaktionerna och vilka funderingar som dröjer sig kvar hos eleverna. Dessa kan sedan fångas upp inom ramen för ett efterarbete på skolan.

Det kommer att finnas möjlighet för eleverna att hälsa på skådespelarna efter föreställningen.

Tillbaka i klassrummet

Eftersamtal

Ett eftersamtal är ofta uppskattat och för många viktigt då det ger eleverna möjlighet att gemensamt processa sina intryck och fördjupa sin upplevelse. Ett sådant samtal behöver alltid utgå från elevernas behov. Det innebär att det ska finnas en inbjudan, men inget tvång, att dela med sig av sin upplevelse. För att skapa en genuin känsla av frivillighet och trygghet behöver samtalet formas som just ett samtal och inte som en redovisning där eleverna ska visa att de "förstått". Uppmuntra alla att utgå från sig själva. Förkunskaper, erfarenheter och dagsform kan ha stor påverkan på den enskildes upplevelse och ingen tolkning är mer sann eller rätt än någon annans.

Det finns en mängd olika sätt att genomföra den här typen av samtal på. Här följer en enklare beskrivning av två olika samtalsmodeller: *En väv av tecken* fokuserar på de konstnärliga uttrycken och hur berättelsen kan tolkas, medan *Filosofiska samtal* bygger på barnens egna frågeställningar kring berättelse och tematik.

Konstnärlig analys – En väv av tecken

1. Beskriv

Beskriv för varandra vad ni minns av föreställningen. Hur såg platsen ut? Vilka karaktärer var med och vad gjorde de? Fanns det likheter och skillnader mellan dem? Vad var samma genom föreställningen och vad förändrades? Försök hålla beskrivningarna fria från värdering och tolkning. Om ni uppfattat något olika kan ni fundera på om och hur det påverkat er tolkning och upplevelse.

2. Tolka

Vad kan alla dessa saker ni tillsammans beskrivit vara tecken på? Finns det detaljer som ger ledtrådar om vilken tid som föreställningen utspelar sig i eller om karaktärernas relationer och drivkrafter? Vad kan föreställningen som helhet vilja förmedla? Utgå från att alla konstnärliga val som gjorts är medvetna. Alla olika tolkningar är välkomna och målet är inte att komma överens om en gemensam ”rätt” tolkning utan att lyfta olika möjligheter och perspektiv.

3. Reflektera

I det sista steget öppnas samtalet upp för egna åsikter och reflektioner. Vad tycker jag om detta? Vilka associationer och minnen dyker upp? Reflektionen kan både ske i grupp och individuellt. Det viktiga är att eleverna ges en möjlighet att formulera sina egna tankar om föreställningen, med stöd i det gemensamma samtalet.

Samtalsledartips

Även om samtalsmodellen följer en tydlig form med olika steg kommer du antagligen märka att samtalet tenderar att röra sig mellan de olika delarna. Detta är helt okej så länge samtalet upplevs som givande och intressant. Här följer några exempel på frågor du kan ställa för att styra och öppna upp samtalet.

- Kan du beskriva vad det var som gjorde att du tyckte att den var ful/fin?
- Kan du förklara för mig vad som hände som om jag inte varit där?
- Vad tror du att barnet menade när hen sa så?
- Okej, du tänkte att den ljusförändringen betydde att det blev natt, var det någon som tänkte något annat?
- Om det nu var så att barnet gjorde så för att skrämmas, vad tycker ni om det?

Eftersamtal i kombination med skapande och lek

Vi har goda erfarenheter av att ha samtal utifrån *En väv av tecken* med skolklasser i alla åldrar. Samtidigt vet vi att många barn har lättare att uttrycka sig i andra former än med ord. Det är fullt möjligt att kombinera samtalsmodellen med skapande och lek. Barnen kan exempelvis få beskriva i bildform eller med lera, eller så låter ni barnen skapa fritt samtidigt som samtalet pågår. Att aktivera kropp och kreativitet är också ett sätt för barnen att orka bibehålla koncentrationen och minska pressen på att säga vad som förväntas. Är det en fysisk föreställning är det inte ovanligt att barnen vill utforska rörelser och situationer från föreställningen. Vad händer om samtalet tar formen av fysisk lek?

- Vänta med värderingar.
- Alla val är medvetna val.
- Utgå från dig själv.

3. Reflektera

2. Tolka

1. Beskriv

Repetitionsbild

Filosofiska samtal

I ett filosofiskt samtal får eleverna diskutera fritt kring ett tema eller en fråga som de själva valt utifrån föreställningen. Om du som lärare vill snäva in på ett specifikt område kan du använda dig av våra exempel nedan.

Så här gör du steg för steg:

1. Gör en minnesrunda, om ni inte redan har gjort det. Eller så kan du som lärare lyfta en specifik händelse eller ett tema från föreställningen.
2. Dela in eleverna i grupper om cirka tre till fem elever. Låt eleverna inom grupperna komma överens om en fråga som de vill diskutera kopplat till föreställningen. Om en grupp inte hittar en bra frågeformulering går det bra att komma med ett mer tematiskt förslag.
3. Ett förslag från varje grupp skrivs upp på tavlan. Välj en fråga, exempelvis genom röstning, och diskutera i storgrupp. Känner ni er klara med en fråga kan ni välja en ny. Stressa inte utan ge er tid att verkligen gå på djupet med den fråga ni väljer.
4. Reflektera tillsammans om hur det var att samtala på det här sättet.

Tänk på att det filosofiska samtalet, precis som det konstnärliga, inte syftar till att hitta rätt svar, utan att lyfta olika sätt att förhålla sig till frågor som inte har ett rätt eller fel svar. Att ha föreställningen som exempel kan också skapa en trygghet där ingen, som inte själv vill, behöver redovisa egna erfarenheter utan kan stödja sig på den fiktiva berättelsen och dess karaktärer.

Exempel på teman och frågeställningar från *De som aldrig dör* att utgå från i ett filosofiskt samtal:

Rädsla och skräck – Vad är tjusningen med att berätta skräckhistorier och att skrämmas? Vad är tjusningen med att bli skrämmd? Vad är skill-

naden mellan att bli skrämmd på ett härligt sätt och ett obehagligt sätt?

Lek och fantasi – Var går gränsen mellan fantasi och verklighet? Hur vet man att något är sant eller har hänt på riktigt? Skulle det som händer i föreställningen kunna hända på riktigt?

Barn och vuxna – Hur och när ska barn få vara själva i skogen? Varför hatar vissa vuxna barn? Vad för slags vuxna var de vuxna i föreställningen?

Repetitionsbild

Skriv en egen skräckhistoria

Fatta pennan och skriv din egen skräckis. Här kommer några tips på vägen.

Utgå från en plats nära dig

Fundera över vad det finns för platser i din närhet. Kommer du direkt på ett ställe som känns lite läskigt eller mystisk? Kanske en underlig stenhög i skogen, en dörr i skolan som ingen vet vart den går, eller ett ödehus på vägen hem?

Tänk på tiden

Är din berättelse något som hände för längesen? Eller alldeles nyss? Eller finns det en spådom om något som kommer att hända i framtiden? Kanske är det något som upprepar sig vart hundra eller tusende år? Eller varje gång någon rör något eller säger något speciellt vid just den här platsen?

Vem eller vad är ditt "monster"?

I vissa skräckhistorier är det väldigt tydligt vem eller vad det är som vi ska vara rädda för, som en person eller en övernaturlig varelse. Ibland är det mer diffust, som ett mörker ingen kan hitta ut ur, eller ett namn på något som ingen vet vad det är, eftersom ingen som mött vad det än är finns kvar för att berätta om det. Oavsett vad du väljer, är det effektivt att vänta med att visa sitt "monster" och låta läsarens fantasi göra jobbet.

Sätt ihop allt till en händelse

När du har dessa delar kan du samla ihop allt i en händelse eller kedja av händelser.

Dämpa belysningen och berätta era skräckhistorier för varandra, om ni vågar!

Repetitionsbild

Föreställningen och läroplanen

Här nedan följer exempel på delar ur läroplanen som på olika sätt knyter an till föreställningen.

Skolans värdegrund och uppdrag

KUNSKAPER

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud.

Kursplanen i Svenska

SYFTE

I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

CENTRALT INNEHÅLL ÅK 4–6

Läsa och skriva

Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag.

Tala, lyssna och samtala

Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser.

Texter

Skönlitteratur för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Lyrik, dramatik, sagor och myter.

Ordlista

Bödel	Person som avrättar dem som dömts till döden
Fjord	Lång och smal havsvik
Fossil	Bevarad, förstenad rest av djur eller växt från lång tid tillbaka
Gärde	Åker
Kasuar	En stor, strutsliknande fågel som finns i Australien och på Nya Guinea
Lärkträd	En typ av snabbväxande barrträd
Myr	Fuktig, bevuxen torvmark
Offersten	En plats där offer genomförts. Ett offer innebär att ge upp något till gud(ar). Det kan vara i form av mat, men också genom att döda djur eller människor.
Palla äpplen	Stjåla äpplen
Schakt	Stor öppning i marken, med mer eller mindre lodräta väggar, oftast i gruvor eller för hissar.
Sockenstuga/ Församlingshus	Socken är ett äldre ord för församling, som är en grupp personer som tillhör samma lokala kyrka. Sockenstugan, eller församlingshuset, är en plats för dem att samlas.
Solkig	Smutsig
Stalaktit	Droppsten av kalksten som bildar istappsliknande former i taket av framför allt grottor.
Stalagmit	Droppsten av kalksten som bildar istappsliknande former på marken i framför allt grottor.

Sumpmark	Vattensjuk mark
Svedjebruk	Röjning av skogsmark för att man efter ett till två år ska kunna odla något på marken igen.
Torv	Jordart som bildas på fuktig mark av inte helt förmultnade växtdelar.
Torvkåta	Konformig byggnad av lutande trästänger som är täckt och isolerad med torv.
Trilobit	Leddjur som levde i havet och nu endast finns som fossil.

Länklista

Att öppna nya världar – Om att uppleva scenkonst med barn och unga.

https://www.riksteatern.se/globalassets/riksteatern.se-ny/barn-och-unga/att_oppna_nya_varldar_ny24.pdf

Att gå på teater med publik mellan 7 och 13 år.

<https://www.riksteatern.se/barn-och-unga/larare/att-ga-pa-teater-och-dans-med-barn-och-skolelever/att-ga-pa-teater-med-publik-mellan-7-och-13-ar/>

**Filmad miniföreläsning (ca 15 min) om samtalsmodellen
*En väv av tecken.***

<https://www.youtube.com/watch?v=4ze8WBneIUs>

Delaktighet i praktiken – bli vår nästa referensgrupp eller provpublik.

<https://www.riksteatern.se/barnoch-unga/larare/bli-en-referensgrupp-eller-provpublik>

Hjälp oss bli bättre – ge oss din feedback på föreställningen och lärarhandledningen.

barnochunga@riksteatern.se

Det är vi som jobbar med *De som aldrig dör*

Manus **Eirik Fauske**

Översättning **Helena Fagertun**

Regi **Nora Nilsson**

Skådespelare **Madéline Evertsson, Zarah Njoki Nilsson, Vilgot Paulsen**

Scenografi och kostym **Agnes Östergren**

Maskdesign **Linda Gonçalves**

Ljusdesign **Sofie Gynning Högbom**

Komposition och ljuddesign **Leo Goldmann**

Dramaturg **Ninna Tersman**

Ljud- och ljus tekniker **Robert Gejskog**

Scenmästare **Carina Jernberg**

Kostym- och rekvisitetechniker samt turnéledare **Idah Sanderson**

Teknisk projektledare **Marcus Thurfjell** och **Johan Moberg**

Producent **Ann Gustafsson, Malin Hjelm** och **Maria Björkman**

Redaktion lärarhandledning **Maria Björkman, Joacim Gustafsson, Beatrice Sehlin Letfors**

Konstnärlig ledare Riksteatern Barn & Unga **Malin Axelsson**

Föreställningen är 50 minuter lång.

Läs mer om *De som aldrig dör* på riksteatern.se/desomaldrigdor

RIKSTEATERN

Scenkonst som sätter tankar och känslor i rörelse, för alla överallt.

Över 38 000 medlemmar skapar möjligheternas scen och öppnar mötesplatser i hela Sverige.

riksteatern.se/desomaldrigdor

Riksteatern

145 83 Norsborg

Tel: 08-531 991 00

info@riksteatern.se · riksteatern.se

RIKSTEATERN

